

ANVISNINGAR och LAGKRAV

2014-03-27 v./u.

Hållbara upphandlingar och inköp

Miljökrav på varor och tjänster vid offentlig upphandling

Miljöhänsyn skall integreras i så stor utsträckning som möjligt i upphandlingsförfarandet. Vid upphandling eftersträvas fri konkurrens samt iakttagande av principerna om icke-diskriminering, öppenhet, proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

Grön upphandling - en del av strategin för att uppnå hållbar utveckling

Ungefär 16 % av EU:s totala BNP omfattar offentlig upphandling. Det innebär att miljökrav inom den offentliga upphandlingen är en av de viktigaste åtgärderna för att uppnå en hållbar utveckling. Undersökningar har visat att organisationer som ställer tydliga miljökrav och antar ett livscykelkostnadsperspektiv vid upphandlingsförfaranden sänker sina kostnader.

Landskapsregeringens beslut (2006:41) gällande vissa upphandlingar klargör tydligt att miljöhänsyn skall integreras i så stor utsträckning som möjligt i upphandlingsförfarandena inom offentliga organisationer. I stadens miljöpolicy finns även där tydligt angivet att miljökrav skall ställas vid upphandling av varor och tjänster. Vidare har staden två miljömål med anknytning till hållbar upphandling.

Kraven som ställs kan ha olika tyngd och skall vara tydliga. Kriterierna ska vara möjliga att utvärdera och rangordna och/eller vikta.

När anbudsunderlaget formuleras kan följande kategorier av krav och kriterier ställas:

- Krav som måste uppfyllas, s.k. skallkrav eller minimikrav. Dessa krav får inte frångås vid utvärderingen. Uppfyller leverantören inte dessa krav lämnas anbudet utan fortsatt granskning.
- Kriterier som bör uppfyllas; s.k. börkrav. Dessa ställs upp som rangordnade och/eller viktade utvärderingskriterier och bedöms på samma sätt som övriga utvärderingskriterier. Denna utvärderingsmetod kan bara användas då "det/de mest ekonomiskt fördelaktiga anbudet/anbudena" angivits som antagningsprincip. Varje angivet kriterium måste därvid ha en klar ekonomisk påverkan på produkten/tjänsten för upphandlingen för den upphandlande enheten.

Krav på leverantörers miljöarbete

Krav kan ställas på leverantörers eget miljöarbete om det är relevant för varan eller tjänsten. T.ex. leverantören skall/bör ha ett aktivt miljöarbete som innehåller miljöpolicy, miljömål och årlig redovisning. Om detta ställs som skallkrav innebär det att anbud lämnas utan fortsatt granskning i de fall leverantören inte uppfyller kravet.

Krav på leverantörens miljöprestanda/miljökompetens

Krav kan ställas på produkters miljöprestanda, t.ex. alla trycksaker skall/bör uppfylla krav motsvarande de krav som ställs upp enligt t.ex. Svanenmärkning. OBS! Kraven måste specificeras. Det räcker inte med att hänvisa till Svanenmärkningens krav. Krav kan också ställas på miljökompetens vid tjänsteupphandling. Om dessa krav ställs som skallkrav innebär det att anbudet lämnas utan fortsatt granskning i de fall leverantören inte

uppfyller kravet.

Reglering av miljövillkor i avtal

Leverantörens eget miljöarbete är en typ av miljövillkor som bör regleras i avtalen. Leverantörens miljöarbete under avtalsperioden kan regleras t.ex. genom villkor för hur långt leverantörens miljöarbete skall ha hunnit i under avtalsperioden. Dessa villkor måste göras kända redan i förfrågningsunderlaget genom att man efterfrågar uppgifter om leverantörens miljöarbete.

Om miljöanpassad upphandling

Inom offentlig upphandling får man inte ställa krav att de produkter som upphandlas ska vara miljömärkta. Krav om att en produkt skall vara miljömärkt bryter mot proportionalitetsprincipen, eftersom märkningen i sig inte behövs för att produkten i fråga skall kunna uppfylla kriterierna i ett visst miljömarke. Upphandlande enheter kan däremot använda sig av de kriterier som miljömärkningen har för olika produkter i den tekniska specifikationen i upphandlingen.

Det är dock viktigt att gå igenom kriterierna och plocka bort eventuella krav som inte är relevanta för upphandlingen. Viktigt är också att ge de leverantörer som inte har miljömärkt sina produkter en skälig tid för att bevisa kravuppfyllnad.

En miljöanpassad upphandling görs enklast genom att söka efter om det finns färdiga miljökrav specificerade för varan/tjänsten som skall upphandlas och om det finns utgår man ifrån dessa krav. Nya miljökrav utvecklas hela tiden och i dag finns det miljökrav för de vanligaste konsumtionsvarorna, men saknas för de flesta tjänster.

Hos Miljöstyrningsrådet finns kriterier för ett antal olika typer av upphandling. Dessa är speciellt framtagna för miljöanpassad offentlig upphandling och kan användas som ett hjälpmedel för att ställa miljökrav. Här finns bl.a. förslag till miljökrav för de varor och tjänster som upphandlas mest inom offentlig sektor. AB Svenska Miljöstyrningsrådet - ett bolag som ägs gemensamt av svenska staten och näringslivet ansvarar för databasen och framtagande av nya miljökrav. <http://www.msr.se>

Upphandling av rena och energieffektiva vägtransportfordon

Upphandlingar av fordon bör ske med ett livscykelperspektiv. För dessa upphandlingar har landskapsregeringen utvecklat ett enkelt verktyg där de olika miljö- och energiparametrarna kan värderas ekonomiskt. Verkttyget bygger på EG-direktivet (2009/33) om rena och energieffektiva fordon.

Olika miljömärkningar ur vilka kriterier kan hämtas:

Svanen är det officiella nordiska miljömärket som instiftats av Nordiska Ministerrådet. På webbsidan <http://www.svanen.nu> kan man ladda ner de miljökrav som ställs på en vara eller tjänst för att miljömärkas med Svanen. För svanenmärkningen görs en miljöbedömning av livscykeln från råvara till avfall och dessutom ska produkten verkligen fungera. Kriterierna kan utgöra underlag för krav vid upphandling.

På Svenska Naturskyddsföreningens webbsida <http://www.snf.se/bmv/bmv-register/index.cfm> finns kriterier för Bra miljöval-märkning. Märkningen tar hänsyn till en produkts hela livscykel men däremot inte till hur produkten fungerar.

EU-blomman är EU:s miljömarke och är än så länge ovanligt i Norden. Blomman tar hänsyn till produktens miljöbelastning från råvara till avfall, dvs under produktens hela livscykel.

EnergyStar är en miljömärkning för energieffektiva produkter. Information finns på <http://www.eu-energystar.org/se/index.html>

TCO har sedan början av nittioalet arbetat med kvalitets- och miljömärkning av kontorsutrustning. Märkningen omfattar idag datorer, bildskärmar, tangentbord, bärbara datorer, skrivare, arbetsstolar samt höj- och sänkbara arbetsbord. Dessutom finns det en kravstandard för mobiltelefoner. <http://www.tcodevelopment.com>

PEFC är ett europeiskt system för certifiering av ett hållbart skogsbruk. Målsättningen är att utveckla ett uthålligt privatskogsbruk med god balans mellan de tre grupperingarna; skogsproduktion, miljö och sociala intressen. <http://www.pefc.org/> Kriterier för